

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2022.9(154).26

Циганенко О.І.
доктор медичних наук, професор, професор кафедри спортивної медицини
Богданович Л.В.
кандидат біологічних наук, доцент кафедри спортивної медицини
Склярова Н.А.
старший викладач кафедри спортивної медицини
Оксамитна Л.Ф.
старший викладач кафедри спортивної медицини
Національний університет фізичного виховання і спорту України

ЕКОЛОГІЧНА ПСИХІАТРІЯ В СПОРТІ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ СПОРТИВНОЇ ПСИХІАТРІЇ ТА СПОРТИВНОЇ МЕДИЦИНИ

Мета дослідження: визначити основні положення екологічної психіатрії в спорті як перспективного напрямку спортивної психіатрії та спортивної медицини. Методи дослідження: теоретичний аналіз наукової літератури: узагальнення, синтез, формалізація, абстрагування. Результати дослідження та висновки. Запропоновані основні положення екологічної епідеміології в спорті: предмет досліджень, її специфіка, мета, завдання, принципи та правила та підходи. Розглянуто перспективи викладання екологічної психіатрії в спорті у закладах вищої освіти з фізичної культури і спорту. Зроблені висновки, що екологічна психіатрія в спорті може розглядатися як перспективний напрямок спортивної психіатрії та спортивної медицини. Визначено основні принципи та правила екологічної епідеміології в спорті, її завдання та місце серед медичних та екологічних наук і насамперед її місце в спортивній медицині.

Ключові слова: екологічна психіатрія, психічне здоров'я, спорт.

Tsyhanenko O. I., Bohdanovich L. V., Sklyrova N. A. Oksmytna L. F. Environmental psychiatry in sports as a prospective direction of sports psychiatry and sports medicine. The purpose of the study: to determine the main provisions of environmental psychiatry in sports as a perspective direction of sports psychiatry and sports medicine. Research methods. Theoretical analysis of scientific literature: generalization, synthesis, formalization, abstraction. Research results and conclusions. The main provisions of epidemiological psychiatry in sports are offered: the subject of research, its prospects for teaching environmental psychiatry in sports in higher educational institutions of physical culture and sports. The main tasks of environmental psychiatry to preserve the mental health of athletes are:

- prevention of violations of athletes' mental health and environmental health;
- development of methods for assessing the state of mental health of athletes, taking into account the possible negative effects of environmental environmental factors;
- study of patterns of occurrence of mental disorders and behavioral disorders, borderline states in athletes and their distribution in different sports and different territories with different environmental conditions, taking into account the nature and intensity of negative effects of environmental environmental factors.

The main principles of environmental psychiatry in sports include:

- complexity, both in terms of content and direction of scientific and practical activities, involvement of other sciences such as sports psychiatry, sports medicine, environmental epidemiology, sports ecology, environmental medicine, etc.;
- integrality - integrates knowledge of various sciences, including both medical and environmental;
- industry focus - focus on the mental and, accordingly, environmental health of athletes;
- priority - the priority of provisions for preserving and improving mental and, accordingly, environmental health of athletes. It was concluded that environmental sports psychiatry can be considered as a promising direction of sports psychiatry and sports medicine. The main principles and rules of environmental psychiatry in sports, its tasks and place among medical and environmental sciences, first of all, its place in sports medicine, are defined.

Key words: environmental psychiatry, mental health, sports.

Постановка проблеми. Все більшого поширення набувають дослідження за напрямом спортивна психіатрія у галузі спорту. Спортивна психіатрія (англ. Sports psychiatry) сформувалася, як гілка психіатрії і її визначають, як розділ психіатрії так і як вже окрему науку за напрямом психіатрія відносно вирішення проблеми психічного здоров'я спортсменів та його збереження [6, 9, 13, 15].

Разом з тим спортивна психіатрія не охоплює достатньо екологічні аспекти розвитку порушень психічного здоров'я, насамперед у спортсменів, в такому обсязі, як екологічна психіатрія. А саме у першу чергу такі аспекти, як високі температури довкілля (тепловий удар - розлади поведінки, психопатія тощо), високий та низький атмосферний тиск, в тому числі низький парціальний тиск кисню з розвитком гірської хвороби (розлади поведінки, психопатія у альпіністів тощо) та отруєння при високому тиску атмосферним азотом («азотне сп'яніння» у аквалангістів з розладом поведінки), радіаційний чинник (виникнення променевої хвороби з розвитком проявів психопатії) тощо і відповідно не розглядає в достатньому обсязі і проблему стану екологічного здоров'я спортсменів [2, 6, 19].

Екологічну психіатрію (англ. Enviromental psychiatry) визначають, як новий розділ психіатрії і навіть, як окрему науку за напрямом психіатрія та відповідно і медична екологія, яка займається проблемою психічного та екологічного

здоров'я людини з наголосом впливу на них небезпечних екологічних чинників довкілля. Екологічну психіатрію ще образно називають «психіатрією екологічних катастроф», так, як саме при екологічних катастрофах найбільш можливий негативний вплив небезпечних екологічних чинників довкілля на психіку людини. В загалі екологічну психіатрію умовно відносять до категорії «мала психіатрія», яка займається на відміну від «великої психіатрії» (шизофренія тощо) психічними порушеннями, які найчастіше можуть мати зворотній характер (психопатія, розлади поведінки з прийняттям неадекватних рішень, галюцинації, рухове збудження тощо) при припиненні подальшої негативної дії екологічних чинників довкілля. В профілактичному аспекті та відношенні «малу психіатрію» відносять до психогієни. Однак при цьому категорія «мала психіатрія» має значно більше розповсюдження у порівнянні «з великою психіатрією» і потребує для вирішення її проблем залучення фахівців різного профілю, в тому числі і екологічного. Відмічається, що психічні розлади категорії «мала психіатрія» насамперед такі як психопатія у жінок зустрічаються на 20 - 40% частіше аніж у чоловіків, що необхідно враховувати у практиці жіночого спорту стосовно можливої негативної дії екологічних чинників довкілля [10 - 12].

Необхідно відмітити, що в історичному плані екологічна психіатрія формувалась насамперед, як спеціалізований розділ та напрямок радіаційної медицини та психіатрії і відповідно в екологічному аспекті екологічної медицини. Тому, як наслідок значна частина наукових досліджень з екологічної психіатрії присвячена саме проблемі ліквідації наслідків техногенної атомно-екологічної катастрофи на Чорнобильській атомній електростанції (ліквідатори та населення з зони відчуження тощо), радіаційних інцидентів на Південному Уралі та інших аварій пов'язаних з радіаційним чинником, в тому числі і в США на АЕС Три - Майл - Айленд [2, 10 - 12].

В подальшому в екологічній психіатрії відбулося розширення сфери наукових та науково-практичних досліджень відносно інших небезпечних екологічних чинників довкілля різної природи, а саме таких, як високі температури (температурний чинник), низький парціальний тиск кисню за умов високогір'я, високий тиск при глибинних зануреннях, інфекції, хімічні речовини та сполуки (насамперед на промислових виробництвах хімічної галузі) тощо [4, 10 - 12].

Значна увага в екологічній психіатрії почала приділятися пограничним станам (пограничному синдрому), тобто пограничному рівню (англ. Borderline), що визначається, як відносно слабкий рівень психічних розладів, який ще не доходить до рівня вираженої патології, однак вже може впливати на працездатність людини в тому числі і на фізичну працездатність, що необхідно враховувати стосовно осіб які займаються спортом [10 - 12].

Згідно положень сучасної екологічної психіатрії спортсменів можна віднести до групи ризику стосовно порушень психічного та відповідно і екологічного здоров'я в наслідок потенційного екологічного ризику небезпечної дії на організм різних за природою екологічних чинників довкілля: фізичних, хімічних та біологічних. Особливо це важливо за умов відкритого простору, де найбільш високий ризик негативної дії екологічних чинників довкілля на організм спортсменів [7, 14, 16, 17].

Насамперед це стосується таких екстремальних за своїм характером видів спорту, як високогірний альпінізм (гірська хвороба з психічними розладами поведінки - поведінковий синдром), глибоководний дайвінг (психічні розлади та розлади поведінки (поведінковий синдром) при високому тиску води та повітря, яке вдихається спортсменом в процесі знаходження на глибині у водному середовищі) тощо [1, 3, 7, 18].

Це вже знайшло своє певне відображення в МКХ 10 (Міжнародна класифікація захворювань десятого перегляду) стосовно класифікації психічних розладів та розладів поведінки, з виділенням таких, як поведінковий синдром (F 59 Психічні розлади та розлади поведінки), який обумовлений негативною дією фізичних екологічних чинників [8].

Однак не зважаючи на складну екологічну ситуацію в світі та безпосередньо в Україні положення та підходи екологічної психіатрії ще не набули достатнього розвитку стосовно спортсменів та ще не розглядалися, як перспективний напрям спортивної медицини. Тому розробка положень та підходів екологічної психіатрії відносно спортсменів, як перспективного напрямку спортивної медицини є своєчасною та актуальною.

Мета дослідження: визначення основних положень екологічної психіатрії в спорті, як перспективного напрямку спортивної психіатрії та спортивної медицини.

Методи та організація досліджень. Відповідно до поставленої мети було проведено системний аналіз наукової, науково - методичної літератури та інших джерел інформації для визначення основних положень екологічної психіатрії в спорті. Використані методи теоретичного аналізу наукової літератури: узагальнення, синтез, формалізація, абстрагування [5].

Результати дослідження та їх обговорення. Проведений аналіз наукової, науково - методичної літератури та інших джерел інформації показав, що основною метою екологічної психіатрії є збереження та покращення стану психічного здоров'я, насамперед попередження виникнення психічних розладів та розладів поведінки, а також і пограничних станів, які є наслідком негативної дії на організм людини екологічних чинників навколишнього середовища, а екологічної психіатрії в спорті відповідно спортсменів [10 - 12, 19].

При цьому під терміном (поняттям) психічні розлади (англ. Mental disorders) в широкому плані слід розуміти стан психіки, який відрізняється від нормального, а їх протилежністю є відповідно психічне здоров'я. В свою чергу розлади поведінки (F 91 згідно МКХ 10) визначаються, як поведінка, яка не відповідає соціальним нормам та правилам з урахуванням віку та статі людини. За етіологією розрізняють ендогенні та екзогенні психічні розлади та відповідно і розлади поведінки. Саме останні (екзогенні) і є основним предметом досліджень у екологічній психіатрії [10 - 12].

Специфіка екологічної психіатрії в спорті (в спортивній галузі) повинна визначатися у першу чергу сферою її застосування - галузь спорту. Тобто вона повинна бути зорієнтована передусім на спортивну діяльність, і насамперед відносно спортсменів, на стан їх психічного та екологічного здоров'я.

Відповідно основним предметом досліджень екологічної психіатрії в спорті (в спортивній галузі) є стан

психічного та відповідно до цього і екологічного здоров'я спортсменів.

Під терміном (поняттям) психічне здоров'я (англ. Mental health) розуміють стан благополуччя при якому людина спроможна реалізувати свій особистий потенціал, продуктивно працювати, а під терміном (поняттям) екологічне здоров'я (англ. Ecology health) - стан організму людини без наявності зумовлених небезпечною дією екологічних чинників навколишнього середовища патологічних станів та захворювань. При цьому про значення та увагу до положень психічного здоров'я свідчить, те, що ще у 2013 році ВООЗ був прийнятий «Комплексний план дій у сфері психічного здоров'я на період 2013 - 2020 років» [10 - 12].

Основними завданнями екологічної психіатрії з збереження психічного здоров'я спортсменів та відповідно до цього і екологічного здоров'я від негативної дії екологічних чинників довкілля можна визначити такі як:

- профілактика порушень стану психічного здоров'я спортсменів та відповідно до цього і екологічного здоров'я, які можуть виникнути в наслідок негативної дії екологічних чинників довкілля;
- розробка методів, в тому числі і експресних для оцінки (діагностики) стану психічного здоров'я спортсменів з урахуванням можливої негативної дії екологічних чинників довкілля;
- вивчення закономірностей виникнення психічних розладів та розладів поведінки, пограничних станів у спортсменів та їх розповсюдження в різних видах спорту та різних територіях з різними екологічними умовами (еколого-епідеміологічний аспект) з урахуванням характеру та інтенсивності негативної дії екологічних чинників довкілля.

До основних принципів екологічної психіатрії в спорті необхідно віднести:

- комплексність, як за змістом, так і за напрямом науково - практичної діяльності, залучення інших наук таких, як психіатрія спорту, спортивна медицина, екологічна епідеміологія, екологія спорту, екологічна медицина тощо;
- інтегральність - інтегрує знання різних наук, у тому числі, як медичних так і екологічних;
- галузева спрямованість - спрямування на психічне та відповідно до цього і екологічне здоров'я спортсменів;
- пріоритетність - пріоритетність положень збереження та покращення психічного та відповідно до цього і екологічного здоров'я спортсменів.

З урахуванням специфіки спортивної діяльності з наявністю серед спортсменів груп ризику стосовно негативної дії екологічних чинників довкілля доцільно визначити і певні правила та підходи екологічної психіатрії в спорті, а саме:

- пріоритетом є збереження та покращення психічного та відповідно і екологічного здоров'я спортсменів, як групи ризику стосовно негативної дії екологічних чинників довкілля на психіку людини;
- спортивна діяльність повинна бути екологічно безпечною, як для психічного так і відповідно для екологічного здоров'я спортсменів;
- спортивна діяльність повинна проводитися за екологічно безпечних умов довкілля або в екстремальних видах спорту з максимальним дотриманням положень екологічної безпеки при заняттях спортивною діяльністю за екстремальних екологічних умов (за умов високогір'я в альпінізмі, занять глибоководним дайвінгом тощо) з метою забезпечення процесу охорони здоров'я спортсменів.

Важливим положенням є викладання положень екологічної психіатрії в спорті в університетах фізичної культури і спорту. Її положення можуть викладатися в магістратурі за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт», спеціалізація «Менеджмент у спорті», профільне спрямування «Екологія спорту», як розділ дисципліни «Екологія спорту». Предметом викладання положень екологічної психіатрії в спорті повинно стати психічне та відповідно екологічне здоров'я спортсменів з наголосом на можливу негативну дію на них екологічних чинників довкілля, профілактику виникнення психічних розладів, розладів поведінки, пограничних станів.

Мета вивчення положень екологічної психіатрії в спорті - підготовка висококваліфікованих спеціалістів у галузі спорту шляхом набуття компетентності стосовно питань та проблем екологічної психіатрії у спорті.

Висновки

1. Аналіз наукової, науково - методичної літератури та інших джерел інформації показав, що екологічна психіатрія в спорті може розглядатися, як перспективний напрямок спортивної психіатрії та спортивної медицини.
2. Визначено основні мета, завдання, принципи та правила екологічної психіатрії в спорті.
3. Положення екологічної психіатрії в спорті можуть викладатися у магістратурі закладів вищої освіти фізичної культури і спорту за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт», як розділ дисципліни «Екологія спорту».

Перспективи подальших досліджень. Будуть продовжені дослідження стосовно розробки основних положень екологічної психіатрії в спорті стосовно можливої негативної дії екологічних чинників довкілля на психіку спортсменів.

Література

1. Аикин В.А. Дайвинг и его применение: учебное пособие / В.А. Аикин. - Омск: Сибирский государственный университет физической культуры и спорта, 2007. - 59 с.
2. Аксенов М.М. Экологические проблемы современной психиатрии: региональные аспекты / М.М. Аксенов, В.Я. Семке. Материалы XII съезда психиатров России. М.: 1995 - С. 141-142.
3. Визир В.А. Заболевания, вызванные воздействием на организм термических факторов (тепла и холода): учебно - методическое пособие / В.А. Визир, В.В. Буряк. - Запорожье: Запорожский государственный медицинский университет, 2017. - 69 с.
4. Імас Є.В. Екологія спорту: монографія / Є.В. Імас, О.І. Циганенко, С.М. Футорний, О.В. Ярмолюк. - Київ: Олімпійська література, 2018. - 256 с.
5. Кліменко М.О. Методологія та організація наукових досліджень: підручник / М.О. Кліменко, В.Г. Петрук, М.Б. Мокін, М.Н. Вознюк. - Херсон: Олді плюс, 2012. - 474 с.
6. Кораблина А.Г. Психическое здоровье элитных спортсменов как аспект спортивной карьеры / А.Г. Кораблина. - Материалы I Международной российско-белорусской научно-практической конференции для молодых ученых,

- магистров и студентов «Современные векторы прикладных исследований в сфере физической культуры и спорта». - Воронеж: РИТМ, 2020 - С. 321-327.
7. Науменко С.Е. Горная болезнь: учебное пособие / С.Е. Науменко. - Новосибирск: ИПЦ, 2018. - 72 с.
8. Поведенческие синдромы F 59 (раздел V Психические расстройства и расстройства поведения) по Международной классификации болезней десятого пересмотра (МКБ 10), связанные с действием физических факторов. Исследовательские диагностические критерии. - Режим доступа: <http://www.webmed.irkutsk.ru>, 2022.
9. Позинковский П.А. Клиническая спортивная психиатрия - новое направление научных исследований / П.А. Позинковский // Независимый психиатрический журнал. - 2013. - №3. - С. 77-78.
10. Рудницкий В.А. Клинические и реабилитационные аспекты экологической психиатрии / В.А. Рудницкий, В.Я. Семке // Экология человека - 2010. - №6. - С. 45-48.
11. Рудницкий В.А. Клинические и реабилитационные проблемы экологической психиатрии, автореф. дисс. доктора медицинских наук. - Специальность ВАК РФ 14.01.06 «Психиатрия», Томск: НИИ психического здоровья СО РАМН, 2011. - 46 с.
12. Рудницкий В.А. Экологическая психиатрия: проблемы становления и роста, клинические варианты, связи со смежными психиатрическими дисциплинами (клинической, социальной психиатрией и наркологией) / В.А. Рудницкий, Е.Д. Счастливый, В.Б. Никитина, А.К. Костин, Н.А. Бохан, М.М. Аксенов. Сибирский вестник психиатрии и наркологии. - 2015. - 1(86) - С.43-48.
13. Сиволап Ю.Л. О необходимости развития спортивной психологии и психиатрии / Ю.Л. Сиволап // Российский психиатрический журнал - 2009. - №5. С. 26-30.
14. Соколов А. Психопатология в альпинизме / А. Соколов. - Режим доступа: <https://www.tkg.org.ua/node/34216>, 2022.
15. Стаменкович П. Завышенные ожидания и неудовлетворенность результатами: почему специалисты озаботились психическим здоровьем спортсменов / П. Стаменкович. - Режим доступа: <http://www.russian.rt.com>, 2022.
16. Циганенко О.І. Екологічна медицина як перспективний напрямок розвитку сучасної спортивної медицини / О.І. Циганенко, Д.М. Котко, О.О. Шматова, Н.Л. Гончарук // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. - Серія 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (Фізична культура і спорт)». - 2016. - 6(76) - С. 68 -72.
17. Циганенко О.І. Екологічне здоров'я спортсменів: проблеми та шляхи вирішення / О.І. Циганенко, І.В. Уряднікова, Н.А. Скларова // Спортивна медицина і фізична реабілітація. - 2019. - № 1. - С.28-35.
18. Циганенко О.І. Екологічна епідеміологія як новітній напрям спортивної медицини / О.І. Циганенко, Н.А. Скларова // Спортивна медицина, фізична терапія та ерготерапія. - 2020. - № 1. - С. 44-48.
19. Baron A. David. Clinical Sports: An International Perspective / A. David Baron, I. Claudia, H. Steven Baron. - London: Wiley - Blackwell, 2013. - 246 p.

References

1. Aikin V.A. Diving and its application: textbook / V.A. Aikin. - Omsk: Siberian State University of Physical Culture and Sports, 2007. - 59 p.
2. Aksenov M.M. Ecological problems of modern psychiatry: regional aspects / M.M. Aksenov, V.Ya. Semka. Materials of the XII Congress of psychiatrists of Russia. M.: 1995 - P. 141-142.
3. Vizir V.A. Diseases caused by exposure to the body of thermal factors (heat and cold): educational and methodological manual / V.A. Vizir, V.V. Buryak. - Zaporozhye: Zaporozhye State Medical University, 2017. - 69 p.
4. E.V. Imas, Ecology of sport: a monograph / E.V. Imas, O.I. Tsyganenko, S.M. Futorny, O.V. Yarmolyuk - Kyiv: Olympic Literature, 2018. - 256 p.
5. Klimenko M.O. Methodology and organization of scientific research: textbook / M.O. Klimenko, V.G. Petruk, M.B. Mokin, M.N. Voznyuk - Kherson: Oldi plus, 2012. - 474 p.
6. Korablina A.G. Mental health of elite athletes as an aspect of a sports career / A.G. ship. - Materials of the I International Russian-Belarusian scientific and practical conference for young scientists, masters and students «Modern vectors of applied research in the field of physical culture and sports» - Voronezh: RITM, 2020 - P. 321-327.
7. Naumenko S.E. Mountain sickness: textbook / S.E. Naumenko. - Novosibirsk: CPI, 2018. - 72 p.
8. Behavioral syndromes F 59 (section V Mental and behavioral disorders) according to the Tenth Revision of the International Classification of Diseases (ICD 10), associated with the action of physical factors. Research diagnostic criteria. - Access mode: <http://www.webmed.irkutsk.ru>, 2022.
9. Ponizovsky P.A. Clinical sports psychiatry - a new direction of scientific research / P.A. Ponizovsky // Independent psychiatric journal. - 2013. - No. 3. - P. 77-78.
10. Rudnitsky V.A. Clinical and rehabilitation aspects of environmental psychiatry / V.A. Rudnitsky, V.Ya. Semke // Human Ecology - 2010. - №6. - P. 45-48.
11. Rudnitsky V.A. Clinical and rehabilitation problems of environmental psychiatry, Ph.D. diss. doctors of medical sciences. - Specialty HAC RF 14.01.06 «Psychiatry», Tomsk: Research Institute of Mental Health SB RAMS, 2011. - 46 p.
12. Rudnitsky V.A. Environmental psychiatry: problems of formation and growth, clinical options, links with related psychiatric disciplines (clinical, social psychiatry and narcology) / V.A. Rudnitsky, E.D. Happy, V.B. Nikitina, A.K. Kostin, N.A. Bokhan, M.M. Aksenov // Siberian Bulletin of Psychiatry and Narcology. - 2015. - 1(86) - P.43-48.
13. Sivolap Yu.L. On the need for the development of sports psychology and psychiatry / Yu.L. Sivolap // Russian Psychiatric Journal - 2009. - № 5. P. 26-30.
14. Sokolov A. Psychopathology in mountaineering / A. Sokolov. - Access mode: <http://www.tkg.org.ua>, 2022.

15. Stamenkovich P. Overestimated expectations and dissatisfaction with the results: why specialists are concerned about the mental health of athletes / P. Stamenkovich. - Access mode: <https://www.tkg.org.ua/node/34216>, 2022.
16. Tsyhanenko O.I. Ecological medicine as a promising direction of development of modern sports medicine / O.I. Tsyhanenko, D.M. Kotko, O.O. Shmatova, N.L. Honcharuk // Scientific journal of the National Pedagogical University named after M.P. Dragomanova. - Series 15. «Scientific and pedagogical problems of physical culture (Physical culture and sport)». - 2016. - 6(76) - P. 68-72.
17. Tsyhanenko O.I. Environmental health of athletes: problems and solutions / O.I. Tsyhanenko, I.V. Uryadnikova, N.A. Sklyarova // Sports medicine and physical rehabilitation. - 2019. - No. 1. - P. 28-35.
18. Tsyhanenko O.I. Environmental epidemiology as a new direction of sports medicine / O.I. Tsyhanenko, N.A. Sklyarova // Sports medicine, physical therapy and occupational therapy. - 2020. - № 1. - P. 44-48.
19. Baron A. David. Clinical Sports: An International Perspective / A. David Baron, I. Claudia, H. Steven Baron. - London: Wiley - Blackwell, 2013. - 246 p.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2022.9(154).27

УДК: 378.147:796.323.2(043.3)

Чен Пен

аспірант Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОКОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОЦІНЮВАННІ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ З БАСКЕТБОЛУ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

У статті обґрунтовано необхідність розробки науково обґрунтованої технології педагогічного контролю студентів із використанням сучасних інфокомунікаційних технологій, заснованої на урахуванні специфіки обраного виду фізичних вправ та морфофункціонального статусу тих хто займається. Метою дослідження є розробка технології індивідуального оцінювання навчальних досягнень студентів у процесі фізичного виховання в умовах спортивної секції з баскетболу. Методологія дослідження полягає у вивченні впливу морфофункціональних та рухових показників на успішність навчання баскетболу та визначенні на основі цієї залежності математичних моделей належних норм технічної підготовленості у баскетболі здобувачів вищої освіти відповідно до статі та прогностичних предикторів - інформативних морфологічних, функціональних та рухових параметрів, що найбільше здійснюють вплив на результативність у баскетболі.

Визначено підґрунтя для індивідуалізації оцінювання навчальних досягнень та розрахунку індивідуально можливих норм технічної підготовленості студентів в умовах секційних занять з баскетболу та на цій основі розроблено комп'ютерну програму «Електронний облік навчальних досягнень здобувачів вищої освіти (спортивна секція з баскетболу)». Представлено програмне забезпечення для педагогічного контролю студентської молоді на заняттях з баскетболу, що дозволяє здійснювати автоматичне оцінювання навчальних досягнень виходячи з індивідуальних можливостей, описано процедуру її використання у процесі фізичного виховання

Ключові слова: студенти, баскетбол, педагогічний контроль, фізичне виховання, оцінювання навчальних досягнень, технічна підготовленість, належні норми, комп'ютерна програма.

Cheng Peng. Application of infocommunication technologies in assessment of educational achievements of basketball students in the process of physical education. The article substantiates the need to develop a scientifically based technology of pedagogical control of students using modern information and communication technologies, based on taking into account the specifics of the chosen type of physical exercise and the morphofunctional status of those who do it. The purpose of the study is to develop a technology for individual assessment of students' educational achievements in the process of physical education in the conditions of the basketball sports section. The research methodology consists in studying the influence of morphofunctional and motor indicators on the success of basketball training and determining, based on this dependence, mathematical models of appropriate standards of technical preparation in basketball of higher education applicants according to gender and prognostic predictors - informative morphological, functional and motor parameters that have the greatest influence on performance in basketball.

The basis for the individualization of the assessment of educational achievements and the calculation of individually possible standards of technical preparation of students in the conditions of sectional basketball classes was determined, and on this basis, the computer program "Electronic record of educational achievements of higher education students (sports basketball section)" was developed. Software for pedagogical control of student youth in basketball classes is presented, which allows for automatic assessment of educational achievements based on individual capabilities, the procedure for its use in the process of physical education is described.

Key words: students, basketball, pedagogical control, physical education, evaluation of educational achievements, technical readiness, appropriate norms, computer program.

Постановка проблеми. Будь-яка технологія оцінювання у педагогіці має передбачати адекватне відображення навчальних досягнень тих, хто навчається, відносно їх потенційних можливостей та завдань освітнього процесу. Сучасні вимоги до якості вищої освіти передбачають формування індивідуальної освітньої траєкторії її здобувачів, зокрема і у фізичному вихованні, заснованої на особисто зорієнтованому підході, пов'язаному з вільним вибором фізичних вправ та об'єктивною системою оцінювання рухової підготовленості. Водночас традиційна методика педагогічного контролю у